

Саповський Б.Л.

студент,

Науковий керівник: Михайленко Д.Г.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ЯК ОЗНАКИ СКЛАДІВ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Поняття «неправомірна вигода» прийшло в національне законодавство на зміну поняттю «хабар» та як один з результатів гармонізації з міжнародними конвенціями у сфері боротьби з корупцією. Дослідженням значення та сутності цього поняття займалися такі вчені як Г.С. Крайник, В.М. Киричко, В.І. Тютюгін, Ю.В. Гродецький, Ю.Ю. Сивопляс та інші. В межах даної роботи спроба окреслити як виникнення цього поняття, його суть, а також значення яке відіграє неправомірна вигода, як ознака складів корупційних злочинів. На момент написання тез існувала проблема відсутності єдиного законодавчого підходу до визначення поняття «неправомірна вигода». Ця робота спрямована на вирішення даної проблеми.

«Неправомірна вигода» з'явилася в ч. 1 ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11.06.2009 року [10]. А Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18.04.2013 № 221-VII слово «хабар» замінено на «неправомірна вигода» [8]. І перш ніж перейти до самого визначення поняття варто звернути увагу на такі твердження:

по-перше, в міжнародних конвенціях у сфері боротьби з корупцією, зокрема в таких як Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи від 27.01.1999 року [5], Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 року [3] активно використовується поняття «неправомірна перевага»;

по-друге, поняття «хабар», згідно п. 4 постанови Верховного суду України від 26.04.2002 № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво» до свого предмету включає матеріальні блага. І та ж постанова також відмежовує нематеріальні блага від предмету «хабара» [11]. Та «неправомірна вигода», як і «неправомірна перевага» містить в собі як матеріальні так і нематеріальні блага;

Ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» визначає неправомірну вигоду як грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав [9]. Майже ідентичне визначення є в примітці до ст. 354 та 364–1 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

В ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» вказано, що корупційним правопорушенням є діяння, що містить ознаки корупції та вчинене особою, зазначеною ч. 1 ст. 3 Закону та за яке законом встановлено

кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. В продовженні статті в понятті «корупція» однією з обов'язкових ознак корупції є мета одержання неправомірної вигоди [9].

Г.С. Крайник досить детально описав кожен з елементів неправомірної вигоди. Він виокремлює: 1.1) майно, у тому числі грошові кошти; 1.2) переваги; 1.3) пільги; 1.4) послуги; 1.5) нематеріальні активи; які: 2.1) обіцяють; 2.2) пропонують; 2.4) одержують; 3) це відбувається без законних на те підстав [4, с. 196]. До цього переліку варто додати будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру.

Якщо змоделювати ситуацію, в якій особа, зазначена в ч. 1 ст. 3 Закону [9] використовує надані їй службові повноваження чи пов'язані з ними можливості без мети одержання неправомірної вигоди – такі діяння не можна кваліфікувати як корупційний злочин.

Разом з тим, наявність цього поняття та дещо звужений його зміст, як наприклад, «хабар» не є достатнім для ефективної боротьби з корупцією. В силу винахідливості злочинців без достатньо розробленого поняття вони зможуть оминати правову конструкцію та уникнути відповідальності. Тому неправомірна вигода містить таке широке коло елементів.

В.М. Киричко стверджує, що предметом корупційних злочинів є неправомірна вигода [2, с. 64]. І хоча предмет злочину є факультативною ознакою об'єкта як елемента складу злочину, проте в особливій частині Кримінального кодексу України він стає також і обов'язковою ознакою.

Але неправомірна вигода може бути не лише предметом злочину, а й входити до суб'єктивної сторони складу злочину. Про це вказують В.І. Тютюгін та К.С. Косінова. У 354, 368, 368–2, 368–3, 368–4, 369, 369–2 Кримінального кодексу України неправомірна вигода виступає як предмет злочину, і до того ж як обов'язкова ознака. А в 364, 364–1, 365–2 КК України неправомірна вигода є частиною суб'єктивної сторони і становить мету злочину [13, с. 395]. І в такій якості, неправомірна вигода залишається обов'язковою ознакою.

Крім того, як визначає Д.Г. Михайленко, неправомірна вигода містить елементи об'єктивної сторони злочину [7]. До них можна віднести обіцянки, пропонування та одержання без законних на те підстав такої вигоди. Ці елементи також є невід'ємною її частиною.

Про те, що неправомірна вигода є ознакою корупційних злочинів вказує і Ю.В. Гродецький. Він робить такий висновок аналізуючи ст. 45 КК України. Крім, переліку даного в ст. 45 КК України поняття «неправомірна вигода» зустрічається в ст. 160 КК України.

Як висновок, попри очевидний розвиток у виробленні поняття з широким охопленням елементів (видів, форм) отримання незаконної винагороди «неправомірна вигода» не позбавлена недоліків. На це вказує Ю.Ю. Сивопляс, що визначення поняття міститься і в Законі України «Про запобігання корупції» і КК України. Більш того, в КК України неправомірна вигода визначена в декількох місцях: в примітці до ст. 160, примітці до ст. 354 та примітці до ст. 364–1 КК України [12, с. 111]. І погоджуючись з цією думкою цілком доцільним буде уніфікація поняття «неправомірна вигода» та

залишення визначення в одному нормативно-правовому акті, наприклад Законі України «Про запобігання корупції». Підтримуючи думку Ю.В. Гродецького, для ст. 160 КК України в примітці слід визначити додатково значний розмір неправомірної вигоди [1] та вилучити визначення поняття із примітки до ст. 160 КК України.

І хоча неправомірна вигода як поняття не позбавлене недоліків – воно залишається обов'язковою із ознак складів корупційних злочинах без якої злочин вже не буде корупційним. В деяких складах неправомірна вигода виступає як предмет злочину, тобто складова об'єкту, а в інших як частина суб'єктивної сторони – як мета. І при цьому, вона залишається обов'язковою ознакою.

Список використаних джерел:

1. Гродецький Ю. В. Поняття неправомірної вигоди у правовій конструкції «надання неправомірної вигоди [Електронний ресурс] / Ю. В. Гродецький // Міжнародний круглий стіл, присвячений до дня народження видатного вченого, героя України, академіка В.В. Сташиса. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/11289/1/Grodeckiy_46-50.pdf.
2. Киричко В.М. Кримінальна відповідальність за корупцію / В.М. Киричко. – Х. : Право, 2013. – С. 77–111.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос) : Конвенція; ООН від 31.10.2003 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_c16
4. Крайник Г. С. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів в Україні / Г. С. Крайник. // Питання боротьби зі злочинністю. – 2014. – № 27. – С. 192–201.
5. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) : Конвенція; Рада Європи від 27.01.1999 № ETS173 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_101
6. Кримінальний кодекс України (від статті 147 до статті 263) : Кодекс України; Закон, Кодекс від 28.12.1960 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2002-05>
7. Михайленко Д. Г. Конструкція складу одержання неправомірної вигоди [Електронний ресурс] / Дмитро Григорович Михайленко. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4123/Mihailenko%20Konstrukziya.pdf?sequence=1>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18.04.2013 № 221-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/221-18>
9. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18> (дата звернення: 13.11.2017)
10. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 11.06.2009 № 1506-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1506-17>
11. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Верховного суду України від 26.04.2002 № 5 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v0005700-02>
12. Сивопляс Ю. Ю. Сучасний стан та перспективи вдосконалення поняття неправомірна вигода / Ю. Ю. Сивопляс. // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 1. – С. 108–113.

13. Тютюгін В. І. Поняття та ознаки корупційних злочинів [Електронний ресурс] / В. І. Тютюгін, К. С. Косінова // Вісник Асоціації кримінального права України : електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Всеукр. громад. орг. «Асоц. кримін. права». – Харків, 2015. – Вип. 1 (4). – С. 388–396.

Юзва Л.В.

студент,

Національна академія внутрішніх справ

ВИВЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ – НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДІВ ЩОДО ЇЇ ЗАПОБІГАННЯ

Торгівля людьми як одна з форм рабства має давнє коріння. Уперше людина стала предметом купівлі-продажу ще в епоху формування товарних відносин.

У Конституції України закріплено базові права та свободи людини та громадянина, які гарантує держава, вони не можуть бути скасовані в жодному випадку. Насамперед це невід’ємне право кожної людини на життя, повагу до її гідності, свободу і особисту недоторканість [1], а також право на свободу від рабства, жорстокого чи нелюдського поводження.

Сьогодні ж торгівля людьми є соціокультурним феноменом, закономірним та деструктивним результатом суспільного розвитку, що активізувався в результаті глобальних процесів. Нині у світі, за словами ватиканського наглядача ООН Бернардито Ауса, жертвами торгівлі людьми стали близько 40 мільйонів людей, і кожен рік їхні ряди поповнюються більш ніж 3 мільйонами чергових рабів. Серед них майже 80% – це жінки і діти. Сучасна торгівля людьми – це індустрія з прибутком понад 32 мільярди доларів в рік.

Загальна помилка полягає в тому, що торгівля може траплятися тільки в бідних країнах. Але кожна країна у світі є втягнута у цю підпільну систему, що приносить зиск.

«Країна-постачальник» – це країна, з якої забирають людей для торгівлі ними. Як правило, ці країни є знедолені, можуть бути ослаблені в результаті війни, корупції, стихійних лих чи дії клімату.

«Транзитна країна», як, наприклад, Мексика і Ізраїль, є тимчасовою зупинкою на шляху жертв торгівлі людьми до тієї країни, де вони будуть рабами.

«Країна призначення» – це країна, де жертви торгівлі людьми зрештою опиняються. Ці країни, як правило, багаті, оскільки там повинні бути громадяни, які мають прибутки, щоб «купити» «продукти» торговців людьми.

В Україні саме на початку XXI ст. стрімко поширилась торгівля «живим товаром». Як зазначає О. Дручек, торгівля людьми залишається сучасною формою рабства, організованою злочинною індустрією [2, с. 155]. Потреба розроблення заходів запобігання цьому явищу зумовлена тим, що дедалі